

Құнанбаева Д.Ә.

**Ұлттық экономикада
дағдарыс-менеджмент
тиімділігін арттыру мәселелері**

ҚР-да кәсіпкерлік субъектілері банкроттықтың рәсімдерін сауықтыру механизмінің тетігі ретінде қарастырылмайды. Қоғамның және кәсіпкерлік құрылымдардың дәрменсіздік (банкроттық) институтының рәсімдеріне оң көзқарасы «банкроттық» ұғымын дұрыс түсінуден қалыптасады. Банкроттық тек қана борышкерді тарату рәсімін емес, бірнеше (мысалы, оңалту рәсімі) рәсімдерді қамтиды. Сондықтан, банкроттық экономиканы сауықтыруға мүмкіндік беретін экономикалық үдеріс болып табылады.

Дағдарысқа қарсы басқарудың тиімділігін арттыру үшін дәрменсіздік рәсімдерінде басқарушылардың қызметін реттейтін тиімді жүйені құру қажет. Осы мәселе бойынша әлемдік экономиканың озық тәжірибесі көрсетілген. Бұл тәжірибеде ұйымның экономикалық дәрменсіздігін тиімді мемлекеттік реттеу мемлекет өзіне тек бақылау және ынталандыру функциясын қалдырып, ал дәрменсіз ұйымды оперативті басқару функцияларын өзін-өзі реттейтін кәсіби ұйымдарға беруді білдіреді.

Ұлттық экономикада дәрменсіздікке қатысты мамандардың кәсібилігі мен олардың жұмыстарының сапалылығы туралы мәселелер ерекше өзекті болып табылады. Мемлекет және бизнес банкроттық рәсімдердің лайықты сыйақы алатын кәсіби басқарушылардың жетекшілігімен жүргізілуіне мүдделі. Олай болмаған жағдайда, сыбайлас жемқорлық тәуекелдері артады.

Түйін сөздер: дағдарыс-менеджменттің тиімділігі, дәрменсіздік институты, банкроттық, кәсіби басқарушы, оңалту, бизнесті сақтау.

Kunanbaeva D.A.

**The problems of increasing of the
efficiency of crisis-management
in the national economy**

The problem of professionalism and quality of insolvency professional's working has particular relevance. The State and Business are interested in being of bankruptcy proceeding under the supervision of professional managers which receive a worthy reward. Otherwise, risks of corruption increase .

Many business entities are interested in the liquidation of debtor and division of his properties during the insolvency proceedings. The quantity of rehabilitation procedures will be increased if the rights of bona fide debtors to retain their business with the help of the institution of insolvency are protected. However, the business controlled under inept and dishonest owners should not be remained. An anti-crisis restructuring is suggested as effective mechanism of recovering of crisis management.

Key words: the effectiveness of crisis management, the institute of insolvency, bankruptcy, a professional manager, rehabilitation, preservation of business.

Кунанбаева Д.А.

**Проблемы повышения эффек-
тивности кризис-менеджмента
в национальной экономике**

Государство и бизнес заинтересованы в том, чтобы процедуры банкротства проходили под руководством профессиональных управляющих, получающих достойное вознаграждение. В противном случае возрастают коррупционные риски.

При проведении процедур несостоятельности многие субъекты предпринимательства заинтересованы в ликвидации должника и распределении его имущества. Количество реабилитационных процедур увеличится, если защищать права добросовестных должников на сохранение своего бизнеса с помощью института несостоятельности. Однако, не должен сохраняться бизнес под управлением неумелых и недобросовестных владельцев. Предлагается антикризисная реструктуризация как эффективный механизм оздоровления кризис-менеджмента.

Ключевые слова: эффективность кризис-менеджмента, институт несостоятельности, банкротство, профессиональный управляющий, реабилитация, сохранение бизнеса.

**ҰЛТТЫҚ
ЭКОНОМИКАДА
ДАҒДАРЫС-
МЕНЕДЖМЕНТ
ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУ
МӘСЕЛЕЛЕРІ**

Кіріспе

Ұлттық экономикада сыртқы дағдарыстық ортаның әсерінен болған инфляциялық үдерістер, ұлттық валютаның құнсыздануы кәсіпкерліктің банкроттығына алып келеді. Сондықтан, қазіргі таңда дағдарысқа қарсы басқару мәселелеріне көп назар аударылууда.

Дәрменсіздік (банкроттық) институтының рөлі мемлекеттің макроэкономикалық стратегияларын орындауынан көрінеді, сондай-ақ бұл институт мемлекеттің өндірістік әлеуетін сақтауға көмектеседі және әдетте бүлдіруші емес, жасампаз күш болып табылады.

Алайда, ҚР-дың тәжірибесі көрсеткендей, кәсіпкерлік субъектілері банкроттықтың рәсімдерін сауықтыру механизмінің тетігі ретінде қарастырмайды. Соңғы бірнеше жыл ішінде дәрменсіз борышкерлердің тек 5%-ы ғана оңалту рәсімдерін жүргізеді, ал қалғандары таратылады. Бұл тәжірибеде кездесетін бірқатар мәселелермен түсіндіріледі.

Эксперименттік бөлігі

Дағдарыс-менеджмент мәселелері Е.В. Козлова, В.В. Степанов, Г.Б. Юн және т.б. зерттеушілердің еңбектерінде қарастырылған. Зерттеудің әдістемелік негізі диалектикалық әдісі болып табылады. Мақалада бақылау, сипаттау, салыстыру, талдау, логикалық модельдеу атты жалпытанымдық әдістер, сонымен қатар, экономикалық-статистикалық арнайы таным әдісі қолданылды. Дәрменсіздік бойынша отандық тәжірибенің мәліметтері, «Оңалту және банкроттық туралы» ҚР Заңы зерттеудің ақпараттық-құқықтық негізі болды.

Талқылау және нәтижелер

Біздің ойымызша, отандық экономикада дағдарыс-менеджменттің тиімділігін арттыру үшін келесі мәселелерге назар аудару керек:

1) дәрменсіздік (банкроттық) институтының рәсімдеріне қоғамның оң көзқарасын қалыптастыру мәселесі;

2) дәрменсіздік рәсімдерде басқарушылардың қызметін реттеу жүйесін құру мәселесі;

3) дағдарысқа қарсы басқарушылар қызметінің кәсібилігін қамтамасыз ету мәселесі;

4) дәрменсіздік аясында борышкерді таратуға емес, борышкерді оңалтуға қызығушылықты арттыру мәселесі.

Отандық экономикада қоғамның және кәсіпкерлік құрылымдардың дәрменсіздік (банкроттық) аясындағы рәсімдерге теріс көзқарасы айқын көрінеді. Осыған «банкроттық» ұғымын дұрыс түсінбеушілік бастапқы себеп болып саналады.

«Банкроттық» ұғымы екі жақты мағынаға ие:

1) банкроттық – бұл дәрменсіздік (кредиторлардың ақшалай түрде міндеттемелері бойынша талаптарын толығымен қанағаттандыруға борышкердің қабілетсіздігі). Мысалға «Дәрменсіздік (банкроттық) туралы» Федералдық заңды келтіруге болады, ресейлік заңның атауында бұл екі ұғым синоним болып табылады;

2) банкроттық – үдеріс ретінде түсіндіріледі. Оның екі түрлі түсінігін айтып кетуге болады: а) банкроттық – бұл борышкерді тарату рәсімі, б) банкроттық – бұл дәрменсіз борышкердің өзінің кредиторларымен қатынастарын реттеу рәсімі. Екінші түсініктеме қарастырылған үдерістің мәнін ашады, өйткені банкроттық тек қана борышкерді тарату рәсімін емес, бірнеше (мысалы, оңалту рәсімі) рәсімдерді қамтиды.

Өкінішке орай, біздің отандық экономикада банкроттық тек қана борышкерді тарату рәсімі ретінде танылды, сол себептен қоғам жағынан оған теріс көзқарас қалыптасты. Кейінгі кезде дәрменсіздік аясын реттейтін «Банкроттық туралы» заңнамасы «Оңалту және банкроттық туралы» заңнамаға өзгертілсе де, тәжірибеде оңалту рәсімдерінің саны өте аз болуы дағдарыс-менеджменттің тиімділігі төмен болғанын көрсетеді.

Сонымен, дәрменсіздік институтының мәнін дұрыс түсіну қоғамның банкроттыққа экономиканы сауықтыруға мүмкіндік беретін экономикалық үдеріс ретінде оң көзқарасын қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Банкроттық және оңалту институтының, дағдарысқа қарсы басқарудың тиімділігін арттыру үшін дәрменсіздік рәсімдерінде басқарушылардың қызметін реттейтін тиімді жүйені құру қажет.

Ұйымның дәрменсіздігін реттеу жүйесі мемлекет, оның уәкілетті органының қатысуымен қалыптасуы қажет. Қазір республикада бұл функцияны Қаржы министрлігінің Салық комитеті жүзеге асырады. Сонда, мемлекет уәкілетті орган

атынан дәрменсіздік саладағы басқарушы қызметінің стандарттарын анықтайды, сол уақытта борышкердің салық өтеу тұрғысынан кредиторы болып табылу бұл қисынсыз жағдай. Мұндай жағдайда, «Ақжол» демократиялық партиясының төрағасы А. Перуашев айтқандай [1], кредиторлардың бірі банкроттық және оңалту рәсімдерін басқарушыны тағайындауда теңдессіз құқықты бөледі, басқа кредиторлардың шешімдерімен келіспейді, басқарушы қызметін бағалай отырып оны жазаға тартады. Бұл тиісінше басқа да кредиторлардың құқықтарын бұзуға әкеліп соқтырады және жемқорлыққа жағдай жасайды.

Шетелдік тәжірибеде мұндай құбылыс жоқ. Мысалы, Ұлыбританияда банкроттық бойынша мемлекеттің уәкілетті органы Кәсіпкерлік және инновация министрлігінің Дәрменсіздік қызметі болып табылады [2].

Заманауи экономикада ұйымның экономикалық дәрменсіздігін тиімді мемлекеттік реттеу мемлекет өзіне тек бақылау және ынталандыру функциясын қалдырып, ал дәрменсіз ұйымды оперативті басқару функцияларын өзін-өзі реттейтін кәсіби ұйымдарға беруді білдіреді.

Кейбір шет елдерде банкроттық бойынша мемлекеттік өкілеттіліктерге қысқаша шолу, бұл кілттік элементте дәрменсіздік жүйесі өте қатты ұлттық ерекшелікке ие екенін көрсетеді. Соған қарамастан, банкроттық бойынша мемлекеттік орган қызметтерінің ортақ сипаттамасы бар: бұл ұлттық өзін-өзі реттеу ұйымдарымен жақын ынтымақтастықта болу, оларға: 1) заңгерлер қауымдастығы, 2) сертификаты бар қаржылық сарапшылар, 3) дәрменсіздік бойынша тәжірибешілер, 4) нақты дәрменсіздік рәсіміне маманданған арбитраждық менеджерлер.

Шет елдерде мемлекеттік органдар мен өзін өзі реттеу ұйымдары банкроттық саласында ынтымақтастықты дәрменсіздік бойынша тәжірибешілерді лицензиялау (немесе мамандыққа қол жеткізудің басқа нысаны), оларды дайындау, кәсіби және этикалық кодексті әзірлеу, арыздарды қарау және тәртіптік іс-әрекеттерді қабылдау, банкроттық рәсімдерде дәрменсіздік бойынша тәжірибешілерді тағайындау сияқты бағыттармен жүзеге асырады.

Мысалы, Ұлыбританияда Дәрменсіздік Қызметі басқа функциялардың арасында:

– дәрменсіздік бойынша тәжірибешілердің кәсіби қауымдастығына (өзін-өзі реттейтін ұйымдарға) уәкілетті орган құқықтарын береді. Осы қауымдастықтарға дәрменсіздік бойынша тәжірибешілерді лицензиялау, дайындау, олардың қызметін бақылау, арыздарды қарау

және тәртіптік іс-шаралар қабылдау, банкроттық рәсіміне басқарушыны тағайындау бойынша өкілеттер беріледі;

– борышкердің активтері өтемақыны төлеуге жеткіліксіз банкроттық жағдайында ұйымды тарату бойынша басқарушының функцияларын орындайды.

Мемлекеттің өзін-өзі реттеу ұйымдары (ӨРҰ)-мен ынтымақтастық нысандары немесе жоғарыда көрсетілген салаларға ӨРҰ-дың қатысуы үш санаттың біріне жатады:

1) мемлекет уәкілетті орган атынан ӨРҰ-ды өзінің кейбір функциялары мен өкілеттіліктерін жүзеге асыруға тартады; мемлекеттік орган рөлі жоғары – ӨРҰ рөлі төмен (Канада және США);

2) заң өкілеттілікті беруге рұқсат береді және мемлекеттік органға өкілеттілікті беру құқығын бөледі. Мемлекеттік орган ӨРҰ (бір немесе бірнеше) таңдайды және оларға өздерінің функциялары мен өкілеттілігін береді; рөлдері шамамен бірдей (Ұлыбритания және Солтүстік Ирландия Құрама Корольдігі);

3) дәрменсіздік саласында ӨРҰ белгілі-бір функциялар мен өкілеттіліктерді жүзеге асыру заңмен белгіленген; мемлекеттік орган рөлі төмен, ӨРҰ рөлі жоғары (Австрия, Германия, Нидерланд).

Осылайша, мемлекеттік органдардың ӨРҰ-мен ынтымақтастығының оңтайлы нысанын қалыптастыру дәрменсіздік саласында әртүрлі қатысушылардан басқарушылық тәуелсіздікті қамтамасыз ету және банкроттық рәсімін жүзеге асыру нәтижесінде олардың жауапкершілігін жоғарылату есебінен басқарушылық тиімділікке ықпал етеді.

Біздің экономикамызда дәрменсіздікке қатысты мамандардың кәсібилігі мен олардың жұмыстарының сапалылығы туралы мәселелер ерекше өзекті болып табылады.

Кәсіби басқарушы – бұл білікті заңгердің білімі мен дағдыларын меңгерген, тәжірибелі экономист және шебер психолог, ең бастысы басқарушылық тәжірибесі бар адам деп түсіну қажет. Заңдарды білу, саяси және экономикалық жағдайларға бағдарлану, ұжымдық жұмысты тиімді ұйымдастыру, табысты келіссөздер жүргізу, жанжалдарды шеше білу – бұл дағдарысқа қарсы басқаруда кәсіби маман үшін табысты бедел қалыптастыратын ең қажетті қасиеттер.

Мемлекет және бизнес банкроттық рәсімдердің лайықты сыйақы алатын кәсіби басқарушылардың жетекшілігімен жүргізілуіне мүдделі. Олай болмаған жағдайда, сыбайлас жемқорлық тәуекелдері артады.

Борышкер-ұйымның мәселелері көп жағдайда басқарушы орындайтын жұмыс көлемі жеткілікті көп, қабылданатын шешімдердің күрделілігі және оларды жүзеге асыру жауапкершілігі осы жұмыс үшін төленетін төлемнен [3, 13 бап] өлшемсіз деңгейде жоғары екені тәжірибеден белгілі. Көбінесе, егер борышкерде қаржы жеткіліксіз болса, басқарушы ең төменгі белгіленген сыйақыны да алмайды.

Дәрменсіздік бойынша мамандық – Ұлыбританиядағы ең беделді және жоғары төлемді мамандықтардың бірі. Осыған себеп болатын – шетелдегі кәсіби басқарушы қызметін ұйымдастыру қағидалары. Оларға жатады:

– кәсіби қызмет тәжірибесін және білім деңгейін алу бойынша мамандыққа кірудің жоғарғы стандарттары;

– банкроттық рәсімге тағайындалатын тұлғаның сыйақысы тек қана борышкердің активтеріне тәуелді болады, осы соттың рәсімге кімді тағайындау керек екенін шешетін критерий болып табылады: аз активтері бар борышкер ұйымдарға – мемлекеттік қызметкерлер тағайындалады (шағын кәсіпорындардың банкроттығы), көп активтері бар ұйымдарға – дәрменсіздік бойынша жеке тұлғалар тағайындалады.

Өкінішке орай, біздің ұйымдастырушылық-құқықтық шарттарымызда дағдарысқа қарсы басқарудың кәсібилігін ынталандыратын құралдар жоқ. Жоқ болған борышкерлерді мемлекет өзі тарататын 003 Республикалық бюджеттік бағдарламасы қазір жоқ. Басқаны айтпағанда, дәрменсіздік саласында көп үлес алатын «бос» – кәсіпорындар басқаруға алынады. Бұл тәсіл дағдарыс-басқарушылардың кәсібилігін арттыруға жағдай жасамайды.

Қазіргі әлемдік экономиканың банкроттық істеріндегі кәсіби басқарушылардың қызметін табысты ұйымдастыру қағидалары ұлттық ерекшеліктерді ескеріп, ҚР-дың ұйымдастырушылық-құқықтық және экономикалық саясатымен құрылатын шарттарда көрсетілуі тиіс.

Келесі мәселе – оналту рәсімін жүргізуге мүдделі тұлғалардың болмауы және борышкерді тарату мен оның мүлігін бөлуге мүдделі тұлғалардың көп болуы.

Біріншіден, отандық тәжірибеде банкроттықты алдын алу мақсатымен борышкердің өз бизнесін қорғау құқығы дәрменсіздік (банкроттық) институты арқылы жүзеге асырылмайды. ҚР-дың «Оналту және банкроттық» туралы Заңы борышкердің төлемқабілеттілігін уақытша еңсеруге болатын қиындықтар болған жағдайда қалпына келтіруге болатындығын болжамдайды.

Бұл заңнаманың 11 бабына сәйкес, борышкер көрсетілген мерзімде өз міндеттемелерін орындай алмайтындығын дәлелдейтін жағдайлар бар болса, борышкер оңалту рәсімдерін қолдану туралы арызымен сотқа жүгіне алады. Сонымен қоса, бұл заңнаманың 47 бабына сәйкес оңалту рәсімін енгізген сәттен бастап борышкердің барлық қарыз түрлері бойынша айыппұл, өсімпұл сияқты есептеулер тоқтатылады, соның ішінде несие бойынша сыйақы мөлшерлемелерін есептеу де тоқтатылады [3].

Бірақ, тәжірибе бұл шарттарды адал емес меншік иелері қолданып кеткен болатын. Олар арыз беруге құқықтарын теріс мақсаттарда, яғни банкроттықты алдын алу мақсатында емес, банкроттық рәсімдері жүріп жатқан уақытта өз қарыздарын ұзақ мерзім бойы төлемеу мүмкіндігін алу үшін қолданады. Банкроттық жолымен олар өздерінің білікті емес немесе заңсыз іс-әрекеттерін жабуға тырысады. Борышкерлер төлей алмайтын қарыздарын шегеру үшін немесе төлегісі келмейтін қарыздары үшін жауапкершілік алғысы келмейтін кезде өздерінің банкроттық бастамашылығын қолданатын жағдайлар жиі кездеседі. Бұл борышкерлер оңалтуға емес таратылуға бағытталады. Егер борышкер банкроттық туралы жалған немесе әдейі хабарландыру жариялайтын жағдайға отандық заңнамада борышкердің субсидиарлық жауапкершілігі қарастырылады [3, 6 бап].

Уақытша қаржылық қиындықтарға тап болған адал кәсіпкерлер бизнесті қалпына келтіру үшін оларға заңнама ұсынған құқықты қолданбауды жөн көреді. Тіпті олар банкроттық туралы көрсетілген заңнамалық нормаларын қолдану тиімсіз және қауіпті деген ой түйеді. Себебі, тәжірибеде банкроттық туралы арыз беруде борышкер қандай жағдайда адал қызмет атқарғандығын, ал қандай жағдайда жалған банкроттық туралы айтылып жатқандығын анықтау өте қиын. Адал борышкерлердің бизнесін қалпына келтіруге мүмкіндік беретін банкроттық институтына өзінің дәрменсіздігі туралы ерікті арыз беруіне сенімсіздік білдіру жоғарыда көрсетілген статистикада дәрменсіздік рәсімдеріндегі борышкерлердің көпшілігі таратылатынынан одан әрі күшейеді.

Осылайша, қазірге кезде адал борышкерлер үшін және олардың иелері үшін банкроттық институты олардың құқығын және мүдделерін қорғауда толыққанды құрал болып табылмайды. Соңғы нәтижеде, адал борышкерлер банкроттық рәсімдеріне өте кеш, теріс факторларға қар-

сыласу мүмкіндігін толығымен құртып, таратуға іс-жүзінде дайын болған кезде келеді.

Жоғарыда айтылған мәселені шешу үшін борышкер тарапынан банкроттық туралы іс қозғауды келесідегідей өзгерткен жөн: ол банкроттық туралы арызымен емес, қаржылық сауықтыру туралы арызымен жүгіну тиіс. Банкроттық институтын олар өз ұйымдарын таратуды болдырмау механизмі ретінде қолдана алуы қажет, яғни борышкердің арызы оны қалпына келтіруге мүмкіндік жоқ кезде емес, әлі дағдарыстық жағдайдан шығу мүмкіндігі мен ресурстары бар кезде берілуіне ықпал ету қажет.

Соңында, отандық тәжірибеде дәрменсіздік институтының оңалту рәсімдері банкроттық жайлы арыз беру және істі қарау жағдайды туындатқан меншік иелерінде кәсіпорындарды сақтап қалуға мүмкіндік береді. Бұл бизнесмендердің бюджеттік қаражаттардың өтеусіз болуына арқа сүйеуге бейімделуге алып келеді. Сол себепті, Қазақстандағы дәрменсіздік институтының оңалту мақсаттарына көзқарастарды өзгерту керек. «Нарықтық экономика – бұл күштілердің бәсекелестігі. Жеңілгендер нарықтан кету немесе бәрін жаңадан бастауы қажет. Бізде басқаша. Тиімсіз компаниялар әртүрлі субсидиялар, жеңілдіктер соңына кезекке тұрып, мемлекетке қол созады» – деп ҚР-дың Перзиденті Н.Назарбаев атап өткен болатын [4].

Дәрменсіздік (банкроттық) институты әлеуметтік-экономикалық институт болып табылады, және оның мақсаты епсіз және жосықсыз иелерінің басқаруындағы бизнес, кәсіпорынды, мүлдік кешенді сақтау болуы мүмкін емес. Меншік тиімді басқарылуы тиіс.

Дәрменсіздік институтында оңалтудың мәнін түсіну үшін тәсілдерді өзгерткен жөн болып табылады. Епсіз меншік иелерді емес, іс-әрекетке қабілетті бизнесті оңалту қажет, егер оны сақтауға мүмкіндік болса және ол тиімді жұмыс істесе.

Қарастырылып отырған тәсіл бойынша дағдарысқа қарсы қайта құрылымдау дағдарыс-менеджменттің ең тиімді сауықтыру механизмі болуы мүмкін. Дағдарысқа қарсы қайта құрылымдау борышкердің мүлкі құрамынан бизнес үшін мүлдік кешенді қажетті және жеткілікті бөлуді және оны бір лотпен сатуды көздейді. Осылайша, бизнес өзінің іс-әрекеттерімен оны банкроттыққа дейін жеткізетін тиімсіз меншік иелерінен алынады. Нәтижесінде, бизнес толығымен немесе жұмысқа қабілетті бөлігінің көлемінде сақталуына мүмкіндік туады.

Көпшілік мүдделі тараптардың көзқарасы бойынша бұл әдіс табысты болып келеді. Жұмыс

беруші және салық төлеуші ретінде бизнестің сақталуына мемлекет те мүдделі, сонымен қатар кредиторлар да мүдделі тараптар болып табылады. Бағалау теорияларына сәйкес, әдетте кәсіпорынның тарату құнынан жұмыс істеп тұрған бизнестің құны жоғары болады. Жалпы алғанда, бизнес жоғары бағамен сатылуы мүмкін және оның кредиторлардың алдындағы қарыздарын өтеуге көп қаражат жұмсалуды мүмкін.

Қорытынды

Дәрменсіздік (банкроттық) институты мемлекеттің өндірістік әлеуетін сақтауға көмектеседі. Сондықтан, қоғамның банкроттықты экономиканы сауықтыруға мүмкіндік беретін экономикалық үдеріс ретінде қабылдайтын оң көзқарасын қалыптастыру қажет.

Дағдарысқа қарсы басқарудың тиімділігін арттыру үшін дәрменсіздік рәсімдерінде басқарушылардың қызметін реттейтін тиімді жүйені құру қажет. Бұл жүйе мемлекет өзіне тек бақылау және ынталандыру функциясын қалдырып, ал дәрменсіз ұйымды оперативті басқару функцияларын өзін-өзі реттейтін кәсіби ұйымдарға беруді білдіреді. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері жеңу үшін оңалту мен банкроттық рәсімдері лайықты сыйақы алатын кәсіби басқарушылардың жетекшілігімен жүргізілуі тиіс.

Дағдарысқа қарсы қайта құрылымдау дағдарыс-менеджменттің ең тиімді сауықтыру механизмі болып табылады. Бұл механизмде бизнесті толығымен немесе оған қажетті және жеткілікті бөлік көлемінде сақтауға мүмкіндік беріледі.

Әдебиеттер

- 1 Перуашев А. Polemicheskaya ekonomika: vystupleniya, publikatsii, pisma / A. Peruashev. – Алматы, 2016. – С.189.
- 2 Antikrizisnoe upravlenie kazakstanskimi predpriyatiyami: sostoyanie, problemy i perspektivy. Itogi kruglogo stola. Алматы, 18 октября 2013г. / под редакцией доктора экономических наук, профессора Д.А. Кунанбаевой, кандидата юридических наук, юриста А.А. Абикенова. – Алматы: Қазақ университеті, 2013. – 72 с.
- 3 Оңалту және банкроттық туралы. Қазақстан Республикасының Заңы 2014 жылғы 7 наурыздағы № 176-V ҚРЗ // <http://adilet.zan.kz>
- 4 Қазақстан жаңа жаһандық нақты ахуалда: өсу, реформалар, даму. Елбасының Қазақстан халқына жолдауы, 2015 жылғы 30 қараша – // <http://www.akorda.kz>

References

- 1 Peruashev A. Polemicheskaya ekonomika: vystupleniya, publikatsii, pisma / A. Peruashev – Almaty, 2016 – S.189
- 2 Antikrizisnoe upravlenie kazakstanskimi predpriyatiyami: sostoyanie, problemy i perspektivy. Itogi kruglovo stola. Almaty, 18 oktyabrya 2013g. / pod redakcii doctora ekonomicheskikh nauk, professora D.A.Kunanbaeovoi, kandidata yuridicheskikh nauk, yurista A.A.Abikenova. – Almaty: Kazak universiteti, 2013. – 72 s.
- 3 O reabilitacii i bankrotstve. Zakon Zakon respublikii Kazakhstan: Prakticheskoe posobie. – Almaty: TOO «Izdatelstvo «Norma-K», 2014. – 76 s.
- 4 Kazakhstan v novoi globalnoi realnosti: rost, reformy, razvitie. Poslanie glavy gosudarstva narodu Kazakhstana ot 30 noyabrya 2015g. – // <http://www.akorda.kz>